

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE SÖZ VARLIĞINI GELİŞTİRME: KAVRAMSAL ANAHTARLAR ARACILIĞIYLA DEYİM ÖĞRETİMİ

Nihal ÇALIŞKAN*

ÖZET

Bilişsel bilimlerin alanında elde edilen kazanımların uygulamalı dilbilime aktarılması sürecinde dikkat çeken çalışma alanlarından biri de deyim öğretimidir. Deyimlerin nedensizlik temelinde şekillendiği, bu nedenle de her birinin kendi başına ve daha çok ezbere dayalı olarak öğrenilmesi gerektiğini savunan anlayış, ilk defa George Lakoff ve Mark Johnson tarafından sistemli biçimde ortaya konan Kavramsal Metafor Teorisi'nin ışığında geçerliliğini yitirmiştir. Kavramsal Metafor Teorisi'ne göre dilsel metaforları doğuran, insan zihnindeki metaforik düşünce kodlarıdır. Söz gelimi "Zamanını boşa *harcıyorsun*. Derslerden *arta kalan* zamanı aileme ayırıyorum. Zamanını iyi *değerlendirmelisin*. Zaman *kazanmak* için başka ne yapabiliriz? Zaman *kaybetmeyelim*. Daha fazla zamanınızı *almayayım*." gibi dilsel ifadelerin arka planında zaman kavram alanının paraya ilişkin kavram alanı ile anlaşılmasını sağlayan ZAMAN PARADIR kavramsal metaforu vardır. Böyle bir kavramsal öbeklenme, deyimler için de söz konusudur. Bu düşünceden hareketle, özellikle ikinci dil öğretimi alanında ve daha çok üniversite öğrencilerine yönelik olarak yapılan metafor farkındalığı geliştirme çalışmalarından verimli sonuçlar elde edilmiştir. Ancak bu alanda Türkçenin gerek yabancı dil gerekse ana dili olarak öğretimine yönelik araştırma ve uygulamalar sınırlıdır. Bu çalışmada, söz konusu teoriyi tanıtarak bu teori doğrultusunda oluşturulacak bir eğitim modeline ilişkin önerilerde bulunmak hedeflenmektedir. Bu doğrultuda, günlük hayatta sık kullanılan, dolayısıyla Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için de önem

---

* Dr. Öğretmen caliskanihal@hotmail.com

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

taşıyan organ adlarıyla ilgili deyimlerin öğretimine yönelik bir çerçeve oluşturularak etkinlik örnekleri sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kavramsal metafor, kavramsal anahtar, deyim öğretimi, organ adları.

DEVELOPING VOCABULARY IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE: IDIOM TEACHING USING CONCEPTUAL KEYS

ABSTRACT

Idiom teaching has been a remarkable research area due to advancement of cognitive sciences and applied linguistics. The concept which claims that idioms are arbitrary has lost its validity under the light of Conceptual Metaphor Theory manifested by Lakoff and Johnson. According to the theory, linguistic metaphors are connected with the metaphoric thinking codes in human mind. For instance, the metaphors related to the concept of time in these sentences are connected with the conceptual metaphor "TIME IS MONEY": "You *spend* your time in vain./Zamanını boşa *harcıyorsun*. I devote my time which remains after the lessons to my family./Derslerden *arta kalan* zamanı aileme ayırıyorum. You should realize the value of your time./Zamanını iyi *değerlendirmelisin*. What else can we do *to save* the time?/Zaman *kazanmak* için başka ne yapabiliriz? We shouldn't *vaste* our time./Zaman *kaybetmeyelim*. I don't want *to take* your time anymore./Daha fazla zamanınızı *almayayım*." This kind of conceptual clusters are available for idioms as well. Following this vein, researchers have obtained encouraging data showing the effectiveness of raising metaphoric awareness in idiom teaching. This kind of research is limited in Turkish applied linguistics literature. This article aims to introduce the Conceptual Metaphor Theory, and make suggestions on teaching idioms using an educational model based on the theory. Therefore, we will draw a framework about somatic idioms since these idioms are used frequently in daily language, and offer some exercises which can be used in classroom activities.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Key Words: Conceptual metaphor, conceptual key, idion teaching, organ names.

Giriş

“Kelimelerin anlamları yoktur, kullanımları vardır.” Bu söz, dilde bağlamın önemini vurgulaması kadar kelimelerin zaman içinde kazandığı anlam çeşitliliğinin sebeplerine işaret etmesi bakımından önemlidir. Varoluş serüveninin başlangıcından itibaren tabiatı değiştirme iradesini kullanan insanoğlu, bir vakit belli bir varlığı, durumu, niteliği ya da eylemi karşılamak üzere yarattığı kelimelerini de nesnelere arasındaki ilişkilere dair gözlemleri ve deneyimlerinden hareketle yeniden biçimlendirmiştir. Oturmak gibi son derece basit bir eyleme aracılık eden bir tabure nesnesinde, oturulacak kısmı yüksekte ve dengede tutan belli bir uzunluk ve kalınlıktaki parçalar ile kendi vücudu arasındaki benzerliği gözlemleyen insan, bu parçalara çekinmeden “bacak” adını vermiş; daha minicik bir bebekten sarılıp sarmalanma sırasında duyduğu fiziksel sıcaklık ile sevgi, merhamet, yakınlık duyguları arasında ilişki kurmasını sağlayan tecrübe sayesinde bu kavram alanlarına ilişkin kelimeleri bağdaştırarak kullanmıştır (Lakoff ve Johnson, 46). Söz figürü adını verdiğimiz bu tür kullanımların sayısı o kadar fazladır ki dilde, kelimelerin ilk anlamlarından ziyade bu tür ikincil anlam ve kullanımlarının yaygın olduğunu iddia etmek abartı olmaz. Bunun için “göz, ağız, burun, açmak, kesmek, sıcak, sert” vb. kelimelerin sözlükteki görünüşüne bakmak yeterli olacaktır. Üstelik bu ifadeler, günlük dilde de sıkça kullanılmaktadır. Konuyla ilgili olarak Pollio vd.nin (1977) serbest konuşmada bir dakikalık sürede ortalama 5,9 figürü kullanıldığını ilişkin tespitleri dikkate değerdir (Tolchinsky 2004, 247). Bu ifadeler söylem içinde de “eğlendirme, etkili ve güzel söz söyleme, karşılaştırmalar (benzerlik/farklılık) yapma, vurgulama, vurguyu azaltma, açıklama, düşünceyi provoke etme, dikkat çekme” gibi çok çeşitli işlevlerle kullanılabilir (Robert ve Kreuz 1994, 161). Bu çeşitlilik konunun önemini bir kat daha arttırmaktadır.

Yukarıda genel olarak söz figürleri/ikincil kullanımlar gibi adlandırmalarla ifade ettiğimiz örnekler arasında deyimler de önemli bir yer tutmaktadır. Deyimlerin kullanım sıklığı ve yaygınlığı göz önünde bulundurulduğunda bu dil öğelerinin öğretimi konusu önem kazanmaktadır. Türkçe öğretimi alanında söz varlığını geliştirme alanının bir bileşeni olarak düşünülebilecek deyim öğretimine yönelik olarak “deyimlerin bağımsız birimler olarak öğretimi, resimlerle/karikatürlerle, ve hikâyelerle deyim öğretimi” biçiminde üç temel yaklaşımdan söz etmek mümkündür (Mert 2009, Mürsel 2009,

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Örge 2003). Bu yaklaşımların arka planında “deyimlerin nedensizlik temelinde şekillendiği, bu nedenle de her birinin kendi başına öğrenilmesi gerektiği” anlayışı vardır. Ancak bu anlayış, ilk defa George Lakoff ve Mark Johnson (1980) tarafından sistemli biçimde ortaya konan Kavramsal Metafor Teorisi’nin ışığında geçerliliğini yitirmiştir.

I. Kuramsal Çerçeve¹

Kavramsal Metafor Teorisi, Lakoff ve Johnson tarafından 1980 yılında yayımlanan “Metaphors We Live By”² adlı çalışma ile ortaya konmuştur. Teoriye göre klasik yaklaşımın bir söz figürü olarak ele aldığı “metafor”, dilden önce düşüncede gerçekleşen bir etkinlik olup insanın kavram sistemi bizatihi metaforiktir. Bu yeni anlayışta metafor, kelimenin -söylenegeldiği üzere benzerlik ilişkisine dayalı olarak- uğradığı bir anlam değişmesi değil; gerçeklik ve onun algılanışı hakkında yeni bilgi sağlayan bir üretim sürecidir. Metafor, kavramların bir niteliğidir. Bu bağlamda “Bu aşkın sonunda, aşkın dikenli yollarında, aşkımızın yol ayrımında” vb. dilsel ifadeleri doğuran mekanizma, zihinde aşkın yolculuk biçiminde kavramsallaştırılmasını (AŞK YOLCULUKTUR³) sağlayan kodlama sistemidir.⁴

I.1. Kavramsal Metaforun Bileşenleri

Bilişsel açıdan metafor, tek başına ele alınacak bir kavram olmaktan ziyade çeşitli bileşenlerin oluşturduğu bir bütün olarak düşünülmelidir. Kövecses (2003) bu parçaları şöyle sıralamaktadır: tecrübe temeli (experiential basis), hedef alan (target domain), kaynak alan (source domain), hedef ve kaynak alan arasındaki ilişki (relationship between the target and the source), metaforik dilse ifadeler (metaphoric linguistic expressions), çakıştırmalar (mappings), gerektirimler (entailments), kaynaşmalar (blends), dildışı gerçekleştirme (non-linguistic realization), kültürel modeller (cultural models)⁵. Bu bileşenleri daha ayrıntılı ele alarak konuya açıklık getirmekte fayda

¹ Kuramsal çerçeve, yazar tarafından Prof. Dr. Leylâ Karahan danışmanlığında Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırlanan “Kavramsal Anahtar Modeliyle İki Dilli Çocuklara Metafor ve Deyim Öğretimi” başlıklı doktora tezine dayanmaktadır.

² Gökhan Yavuz Demir tarafından dilimize kazandırılan bu çalışma, “Metaforlar, Hayat, Anlam ve Dil” adıyla, 2005 yılında Paradigma Yayınları’ndan çıkmıştır.

³ Kavramsal metaforlar ve ileride geçecek olan kavramsal anahtarlar, ilgili literatüre bağlı kalınarak büyük harflerle yazılacaktır.

⁴ Farklı örnekler için bk. Lakoff ve Johnson 1980:3-31.

⁵ Dil bilimi terimlerinin Türkçe karşılıkları için <http://www.yde.yildiz.edu.tr/tts/tts-dizelgeler/tts-kt-r.htm> kaynağı esas alınmıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

vardır. Söz konusu bileşenleri birbirleriyle ilişkilerine göre dört başlık altında değerlendirmek mümkündür:

I.1.1. Hedef ve Kaynak Alan ile İlgili Bileşenler

Hedef ve kaynak alan arasında metaforu mümkün kılan ilişki hakkında Kavramsal Metafor Teorisi, tecrübe temelini adres göstermektedir. Metaforda hedef alan genellikle başarı, sevgi, mutluluk gibi soyut kavramları ifade etmektedir. Bu soyut kavramlara ilişkin çıkarımda bulunma, görselleştirmede kullanılan kaynak alanlar genellikle duyuşsal alanlardır. Johnson'un birleştirme teorisine göre soyut kavramlar ile duyuşsal alanlar arasında ilgi kurulması bebeklik çağında başlamaktadır. Bu dönemde bebek için duyu-motor deneyimler ile sübjektif deneyimler birbirinden bağımsız değildir. Sözelimi sevgi dolu bir sarılma ile fiziksel sıcaklık hisseden bebek için sevgi ve sıcaklık arasında bir özdeşlik kurmaktadır. Bir dönem sonra bu kavramlar ayrıştırılmakta fakat bu tecrübe temelinde kurulan bağlantılar yaşam boyu devam etmektedir. Narayanan'ın sinirsel metafor teorisine göre birleştirme dönemindeki çağrışımlar eş zamanlı olarak beyindeki sinir ağında kalıcı bağlantılar oluşmasını sağlamaktadır. Bu biyolojik temel de ilerideki hedef ve kaynak alan eşleştirmelerini mümkün kılmaktadır. Grady'nin temel metafor teorisine göre, bu türden bağlantılar esasında oluşmuş metaforlar sınırlıdır. Bunlara atomik metaforlar da denilebilir. Atomik metaforların kaynaşması ile daha karmaşık metaforlar oluşmaktadır (Lakoff ve Johnson 1999, 45-59).

Duyularla ilgili tecrübelerin dışında kavramsal metaforların oluşumuna kaynaklık eden alanlardan biri de imaj şemalarıdır. İmaj şemaları da fiziksel deneyimlerimizden doğmaktadır (Ungerer ve Schmid 2006). Örneğin zihnimize üzüntülü bir insanla ilgili "başını öne eğmiş, omuzları çökmüş" bir resim vardır. Bu resmin arka planında bir hastalık durumunda kişinin yatmak zorunda olması, ölümlerin toprağa gömülmesi gibi tecrübeler yer alabilir. Bu tip tecrübeler zihnimize belli durumlarla eşleşen, imaj şemaları adını verdiğimiz görüntüler oluşturur. İmaj şemaları insanlarda ortak kavramsal metaforlar oluşturur. "Mutlu olan yukarıda, üzgün olan aşağıdadır. Sağlık ve hayat yukarıda, ölüm aşağıdadır. İyi statü yukarıda, kötü statü aşağıdadır. Erdemli olan yukarıda, erdemsiz olan aşağıdadır." vb. Lakoff ve Johnson bu tip metaforlardan yönelim metaforları olarak söz etmektedir.

Duyu alanı ve imajların yanı sıra hedef ve kaynak alan ilişkilerinde belirleyici öğelerden biri de kültürdür. Bazı kavramsal metaforlarda da evrensellik söz konusudur. Örneğin bütün dil ve kültürlerde yüz, insan bedeninin tamamını karşılamak üzere kullanılır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Kültürle ilişkili değerlendirmelere dayanan kavramsal metaforlar ise farklılaşmaya en açık grubu oluşturur. Çünkü bu tip metaforların oluşumunda toplum hayatına yön veren tecrübeler etkilidir. Örneğin Batı literatüründe “İnsan bir domuzdur.” metaforu kirlilik ve hırsıla ilgili figüratif ifadelerle ilişkilirken Çin’de buna ek olarak bizde aptal âşık olarak tabir edilebilecek bir insan tipini anlatmak üzere kullanılmaktadır (Ungerer ve Schmid 2006).

1.2. Metaforik Kavramların Sistemliliği

Bütün bu çakıştırma ve gerektirimler bir sistem dâhilinde gerçekleşmektedir. Örneğin DÜŞÜNCELER BİNADIR metaforunda düşüncelerin temelinden, sağlam ya da zayıf olmasından söz edilebilirken düşüncelerin odaları ya da pencerelerinden söz edilmemektedir. Bu kavramsal metaforu ayrıntılarıyla inceleyen Ahrens (2002), düşünceler ile binalar arasındaki eşleşmenin “yapı olma” temelinde biçimlendiğini belirtmektedir. Buna göre binaların fiziksel bir yapısı, düşüncelerin de soyut bir yapısı vardır. Bu sistem doğrultusunda üretilecek dilsel ifadeler makul olurken bu eşleşmenin dışındakiler ya anormal ya da tamamen orijinal olarak kabul edilecektir. Benzer şekilde DÜŞÜNCELER YİYECEKTİR metaforu da yiyeceklerin vücuda alınması ve sindirilmesi ile düşüncelerin oluşumu ve zihinde işlenmesi arasındaki eşleştirmeye dayanmaktadır.

1.3. Kavramsal Metafor ile Dilsel Metafor Ayrımı

Kavramsal Metafor Teorisi’ne göre metafor, bir kelimenin başka bir kelimedenden hareketle anlaşılması değil, bir kavram alanının başka bir kavram alanına göre anlaşılmasıdır. Bu noktada dilsel metaforlar ile kavramsal metaforlar arasında bir ayrım yapmak gerekir. Söz gelimi “ZAMAN PARADIR (TIME IS MONEY).” bir kavramsal metafordur. Zaman ile ilgili kavram alanını para ile ilgili kavram alanına ait özelliklerle anlattığımız her ifade bu kavramsal metafora bağlı bir dil birliğidir. Söz gelimi “Zamanını boşa *harcıyorsun*. Derslerden *arta kalan* zamanı aileme ayırıyorum. Zamanını iyi *değerlendirmelisin*. Zaman *kazanmak* için başka ne yapabiliriz? Zaman *kaybetmeyelim*. Daha fazla zamanınızı *almayayım*.” cümleleri “Zaman paradır.” kavramsal metaforundan doğan dilsel metaforlardır.

1.4. Dil Dışı Gerçekleşmeler

Metaforun gerçekleşme alanı yalnızca dil değildir. Dil dışındaki birçok alanda da zihnimizdeki kavramsal metaforlara bağlı gösterimler tespit etmek mümkündür. Örneğin termometre, grafik gibi araçlarda artış, yukarıya yönelimle gösterilir (Lakoff 1993). Bir termometre üzerinde eksi değerleri sıfırın altında, artı değerleri sıfırın

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

üstünde göstermenin sıcaklık değerlerinin öz niteliğiyle ilgisi yoktur. Fakat zihnimizdeki ÇOK (OLAN) YUKARIDADIR (MORE IS UP) metaforunun dayandığı tecrübe temeli hayatın pek çok alanında bu tür gösterimleri beraberinde getirmiştir. Günlük hayatta sözgelimi bir kaptaki sıvı miktarı arttıkça sıvının yükseldiğine dair gözlemlerimiz çokluk ile yükselme arasında bir bağlantı kurulmasına neden olmuştur.

Kavramsal Metaforun Türleri

Lakoff ve Johnson (1980), üç tür kavramsal metafordan söz etmektedir: yapı metaforları, yönelim metaforları, fiziksel (ontolojik) metaforlar/şey veya töz metaforları. Bu metaforlar kavramsal yapının üç farklı ama birbiriyle sürekli ilişki içinde olan bu nedenle de sınırları kesin biçimde çizilemeyecek entelektüel, fiziksel ve kültürel alanları arasındaki ilişkilere dayalı olarak ortaya çıkmaktadır. Bunlardan yapı metaforları, bir hedef alanın farklı bir kaynak alan ile anlaşıldığı metaforlardır. Mesela TARTIŞMA SAVAŞTIR kavramsal metaforu bir yapı metaforudur. Bu metaforda, tartışma entelektüel alana, savaş ise fiziksel ya da kültürel alana aittir. Fiziksel metaforlar duyguları, olayları, eylemleri, fikirleri şey'ler olarak görmemizi sağlar. Amaç şey'lere gönderme yapmak, kategorize etmek, gruplamak, nicelendirmek olabilir. Şey soyut olunca onun hakkında konuşmak, onu gruplamak, niceliği hakkında yorumda bulunmak mümkün değildir. Bunun yolu şeyleri fiziksel objeler hâline getirmek, bir başka deyişle soyut bir şeyi cisimleştirmektir. Örneğin ENFLASYON BİR ŞEY'DİR metaforu bu grupta değerlendirilebilir. Bu tür metaforlar genellikle entelektüel ya da kültürel alana ait bir şeyi fiziksel alan bilgisi ile açıklayan metaforlar olup fiziksel olmayan, çok açık, net bir şekilde bir şey olarak belirmeyen alanlar için kullanılmaktadır. Bunlar dile o kadar işlemiştir ki bu tür ifadelerde bir metafor olduğunu fark etmek çoğu zaman mümkün değildir. Yönelim metaforlarında ise bir hedef alanın bir kaynak alana göre anlaşılmasından çok bir sistemin bütünüyle bir başka sistem tarafından organize edilmesi geçerlidir. Bunu bir tablo ile şöyle göstermek mümkündür:

1. SİSTEM	2. SİSTEM
İYİ OLAN HER ŞEY	YUKARI
Sistemin elemanları: mutluluk, zenginlik, başarı, sağlık, bilinç vd.	Sitemin elemanları: üst, gök, hava, kaldırmak vd.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Bunların her birinin fiziksel bir temeli vardır. Mesela ÇOK OLAN YUKARIDADIR metaforu, bir kaba su koydukça su seviyesinin yukarı doğru artışı, birikmenin yönünün yukarı doğru olması gibi fiziksel gerçekliklerle ilişkilidir.

II. Uygulama ve Araştırma

Kavramsal Metafor Teorisi'ne dayalı uygulamalı dilbilim çalışmaları, Low (1988) ile başlamış; Lazar (1996), Boers (1999, 2000a, 2000b, 2004), Boers ve Demecheleer (1997, 1998), Deignan, Gabrys, Solska (1997), Littlemore, Low (2006) gibi bilim adamlarının katkılarıyla devam etmiştir. Daha çok yetişkinlere ikinci/yabancı dil öğretimine yönelik uygulamalarda Boers'un önerdiği "metafor farkındalığı" terimi tercih edilmekle birlikte bu çalışmada Charteris-Black (2000, 281, 282) pek çok durumda metafor ile metoniminin iç içe geçmiş olmasından hareketle önerdiği "kavramsal anahtar" terimini tercih edilmiştir. Gerçekten de çoğu zaman bu iki söz figürü arasında kesin bir ayırım yapmak mümkün değildir. Söz gelimi ÖFKE YERİNE VÜCUT SICAKLIĞINDA ARTIŞ bir kavramsal metonimi iken ÖFKE SICAKLIKTIR bir kavramsal metafordur (Lakoff 1987, 381) ve dilsel ifadeler bağlamında ele alındığında bu ikisini birbirinden ayırmak güçtür.

Bu çalışmada deyimlerin nedensizlik temelinde oluştuğu anlayışından uzaklaşarak deyimlerin arka planında belli bir kavramsal öbeklenme olduğu görüşünden hareket edilerek organ adlarıyla kurulan deyimlerin öğretimine ilişkin bir çerçeve çizilmeye çalışılacaktır. Organ adlarının seçilmesinde dilin temel kelimelerinden olma, günlük dilde sık kullanılma, farklı dil birliklerinin oluşumuna kaynaklık etme gibi özellikler esas alınmıştır (Akıncı 1992, Coşar 2008, Doğan 2005, Özkan ve Şadiyeva 2003, Şahin 2004). İnceleme, Türk Dil Kurumu Genel Ağ sitesinde yer alan Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ancak organ adlarının tamamına dayalı bir inceleme, hacim bakımından bu çalışmanın sınırlarını aşacağı için Doğan'ın (2005) ana ve ara temel organ adları tasnifinde yer alan ana temel organ adları arasından bir seçim yapma yoluna gidilmiştir. Çalışmanın kapsamı düşünülerek ana temel organ adlarından "ayak, burun, kulak, kalp/yürek, yüz/çehre/beniz" adlarıyla kurulan deyimler tercih edilmiştir. Her bir organ adıyla ilgili deyimler belirlendikten sonra incelemede belli bir kavram etrafında öbeklenen deyimlerden hareket edilmiştir.

II.1. Burun adıyla kurulan deyimler

KOKU ALMA YERİNE BURUN (Ör.: burnunun direği kırılmak (düşmek), burnunun direğini kırmak): Örneklerde burnun

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

koku kavramı yerine kötü koku ile ilişkilendirildiği dikkat çekmektedir.

DIŞ GÖRÜNÜŞ YERİNE BURUN (Ör.: ağzı burnu birbirine karışmak, burnu çenesine değmek, burnundan düşen bin parça olmak): Yüz üzerinde bulunan diğer organlar gibi burun da kişinin dış görünüşü hakkında genel bir değerlendirme yapmak üzere kullanılmakta, ancak içinde burun kelimesi geçen deyimler dış görünüşle ilgili olumsuz değerlendirmeler içermektedir.

YAKINLIK, YAKLAŞMA YERİNE BURUN (Ör.: Azrail'le/ölümle burun buruna gelmek, burun buruna gelmek, -birinin-burnuna girmek, -birinin- burnunda ayrılmamak, -bir işe- burnunu sokmak, burnunun dibine sokulmak, burnuna koymak): Fiziksel yakınlığı, yaklaşmayı ifade etmek üzere burun kelimesinin kullanıldığı deyimler bağlam içinde incelendiğinde “olumsuz, istenmeyen, rahatsız edici” bir yakınlık ve yaklaşımdan söz edildiği görülmektedir.

KİBİR YERİNE BURUN (Ör.: burnu büyüme, burun bükme, burun kıvrım, burun şişirmek, burun yapmak, burnunun dikine -doğrusuna- gitmek, burnu yere düşse almaz, burnu Kaf Dağı'na varmak/çıkma, burnu Kafdağı'nda -olmak-, burnu kırılmak, burnundan kıl aldırılmamak, burnunu kırmak): Burnun kibir kavramıyla ilişkilendirildiği gruptaki deyimlerin sayı bakımından diğerlerinden fazla olduğu dikkat çekmektedir.

SIKINTI YERİNE BURUN (Ör.: burnundan -fitil fitil- gelmek, burnu sürtülmek, burnundan getirmek, burnunu sürtmek): Bu gruptaki deyimlerde kibirlenme, rahatsızlık verecek derecede fiziksel yaklaşma gibi olumsuz eylemlere aracılık eden burnun cezasının yine kendisine verildiğini düşündüren örnekler yer almaktadır.

DUYGULANMAK VE DUYGU YERİNE BURUN (Ör.: burnun direği sızlamak, burnu sızlamak; **ÖZLEM** burnunda tütme; **ÖFKE** burnundan solumak, burnunun yeli harman savurmak, burnunun yeli kırılmak): Bu grupta genel olarak duygulanmak ve özlem duygusuyla ilgili deyimlerin olumlu bir anlam taşıdığı görülmektedir.

II.2. Kulak adıyla kurulan deyimler

DUYMA, DİNLEME YERİNE KULAK (Ör.: -bir şeye- kulak -kulaklarını- tıkamak, kulağı duvar olmak, kulağı ağır işitmek, kulak -kulağını- tırmalamak, kulakları patlatmak, -birinin- kulağının zarı patlamak, kulakları paslanmak, kulaklarının pasını gidermek, kulağı okşamak, kulak misafiri olmak, kulağına çalınmak, kulak kabartmak, kulak tutmak, kulak vermek, kulağına söylemek, kulağına

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

fısıldamak, kulağına gitmek, kulağına gelmek, kulağına çarpmak, kulağına kar suyu kaçmak, kulağına inanmamak, kulakları dolmak, -birinin- kulağını doldurmak, kulağı -kulakları- çınlasın, -birinin- kulağını çınlatmak, uzun kulaktan haber almak): Kulak adıyla kurulan deyimler duyma/duymama, duyamama, duyduğundan şüphe etme, dinleme/dinlememe, nitelikli/dikkatli dinleme/dinlememe, çok/sürekli dinleme, dinlediğinden rahatsız olma, gizlice dinleme, haber alma gibi çok çeşitli ayrıntıları dile getirmektedir.

DIŞ GÖRÜNÜŞ YERİNE KULAK (Ör.: ense kulak yerinde olmak, kelle kulak yerinde): Bu öbekte de burun-ağız, burun-çene ikili kullanımlarına benzer biçimde kulak kelimesi kelle ve ense adlarıyla birlikte kullanılmaktadır. Bu da organ adlarının dış görünüşle ilgili kullanımlarında organlar ve vücut azaları arasında bir denge gözetildiği ve hükmün bu doğrultuda verildiğini düşündürmektedir.

DİKKAT ETME, ÖNEMSEME YERİNE KULAK (Ör.: göz kulak olmak, kulaklarını dikmek, kulak kesilmek, kulağı dikilmek, kulağını açmak, kulak asmak, kulağına küpe olmak -etmek-, kulak arkası -ardı- etmek, yarım kulak dinlemek,): Bu grupta duyma, işitme yoluyla dikkat etme, önemseme/dikkat etmeme, önemsememe anlamı kazanan deyimler yer almaktadır.

ANLAMA YERİNE KULAK (Ör.: kulağına girmemek, kulağına koymak -sokmak-): Bu deyimlerde anlama ile duyma, işitme arasında ilgi kurulmaktadır.

UYARI YERİNE KULAK (Ör.: -birinin- kulağını bükmek, -birinin- kulağını çekmek): Kulak ile anlama arasında kurulan ilişki bağlamında, anlama eyleminin gerçekleşmemesi hâlinde, tıpkı burun ve sıkıntı örneklerinde olduğu gibi, bunun cezası yine kulak aracılığıyla verildiğini görmekteyiz.

DEĞER, MENFAAT YERİNE KULAK (Ör.: boynuz isterken kulaktan olmak, deve de kulak -kulak gibi- kalmak): Örneklerde kulak, boynuz ve deve adlarıyla karşılaştırmalı kullanım sonucunda daha önemsiz bir değer anlamı kazanmaktadır.

SINIR/ÖLÇÜ YERİNE BURUN (Ör.: ağzı kulaklarına varmak, kulaklarına kadar kızarmak): Bu örneklerde kulağın yüze yansıyan herhangi bir duygunun ölçüsünü anlatmak üzere, bir sınır ifadesi olarak kullanıldığını görmekteyiz.

II.3. Ayak adıyla kurulan deyimler

GİTME, GELME YERİNE AYAK (Ör.: ayağı ile gelmek, ayak atmak, ayak basmak, karaya ayak basmak, ayağını alamamak, -bir yere- ayağı alışmak, ayağına sağlık, ayaklarına sıcak su mu soğuk

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

su mu dökelim?, ayağının tozu ile, ayağının tozunu silmeden, ayaklarına kara sular inmek, -bir yere- ayağı düşmek, ayağı gitmemek, ayakları geri geri gitmek, ayağına kira istemek, ayak basmamak, ayak atmamak, -bir yerden- ayağını çekmek, -bir yerden- ayağını kesmek, -bir şeyden- el ayak (etek) çekmek, el ayak çekilmek): Bu gruptaki deyimlerde gitme/gelme eyleminin aracı olarak ayağın metonimik bir tarzda kişi yerine kullanıldığını görmekteyiz. Bu anlamda ayak; yüz ve kafa gibi insanı temsil etme kabiliyetine sahip bir organ adı olarak kendini göstermektedir.

YÜKSELME; HAREKETE GEÇME YERİNE AYAK (Ör.: ayağa kalkmak, ayağa kaldırmak, ayağa fırlamak, ayağına üşenmemek, sınırları ayakta olmak, ayak diremek, ayak sürümek, ayağını -ayaklarını- sürümek, ayak üstünde olmak, -birini- ayakta tutmak, bir ayak üstünde bin yalan söylemek, bir ayak üstünde kırk yalanın belini bükme)

RİTM, DENGE, SAĞLAMLIK YERİNE AYAK (Ör.: dimdik ayakta durmak, ayakları üstünde durmak, -kedi gibi- dört ayak üstüne düşmek, ayakta kalmak, -bir şeyi- ayakta tutmak, ayakları suya ermek, ayağı düze basmak, ayakları dolaşmak, ayağına çelme takmak, ayağını bağlamak, ayağına bağ olmak, ayak bağı olmak, ayağına bağ vurmak, ayağına ip takmak, ayağının bağının çözmek, ayağına dolanmak -dolaşmak-, ayağını denk almak, ayağını denk basmak, ayağını tek almak, ayağını kaydırmak, ayağının altına karpuz kabuğu koymak, elden ayaktan düşmek, ayağı almak, ayak açmak -vermek-, ayak tutmak, ayağı gitmemek, ayak uydurmak, ortama ayak uydurmak, ayak çekmek, ayak yapmak, ayak oyununa gelmek): Bu deyimlerde ayak; ritm, denge, sağlamlık ile ilişkilendirilmekte; dengenin ve sağlamlığın kaybedilmesi, ayak üzerinde gerçekleştirilen işlemlerle izah edilmektedir.

İYİLİK/KÖTÜLÜK YERİNE AYAK (Ör.: -birinin- ayağına gitmek, ayağına gelmek, ayağına çağırmak, ayağına getirmek, ayağına -ayaklarına- kapanmak, ayağına düşmek, ayaklarını öpeyim, ayağının -ayaklarının- altını öpeyim, ayakaltında bırakmak, ayakaltında dolaşmak, ayak -ayaklar- altına almak, -birini- ayağının altına almak, gururunu ayaklar altına almak, -birinin- ayağının türabı olmak, ayağının pabucunu başına giymek, -biri ötekinin- ayağının pabucu olamamak, ayaklar baş başlar ayak olmak, -bir şey- ayağa düşmek, ayakları yere değmemek, ayakları yerden kesilmek, ayaklarını yerden kesmek): Bu gruptaki deyimlerde yönelim metaforlarından İYİ (OLAN) YUKARIDADIR, KÖTÜ (OLAN) AŞAĞIDADIR ile bağlantılı olarak olumlu, istenen durumların ayaktan uzaklaşmakla;

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

olumsuz durumların ise ayağa yaklaşmak, ayak seviyesinde ya da ayak seviyesinden de aşağı olmakla ilişkilendirildiği görülmektedir.

GIYİM YERİNE AYAK (Ör.: ayağına geçirmek, ayağını giymek, -ayakkabı- ayağını vurmak, yalın ayak, başı kabak): Bu deyimlerde ayağın ayakkabı ile ilişkilendirildiği görülmektedir.

II.4. Kalp/yürek adıyla kurulan deyimler

SEVGİ YERİNE KALP/YÜREK (Ör.: -birinin- kalbini doldurmak, kalbi boş olmak, kalbi dolu olmak, kalbine girmek, kalbini çalmak, kalp -kalbini- kazanmak -fethetmek-, altın yürekli olmak, yürekten çağırmak)

MERHAMET, ACIMA YERİNE KALP/YÜREK (Ör.: -birinde- kalp olmamak, kalbini eritmek)

HEYECAN, KORKU YERİNE KALP/YÜREK (Ör.: kalbi ağzına gelmek, kalbi çarpmak, kalbi yerinden oynamak -fırlamak-, -birinde- yürek Selânik olmak, yüreği ürpermek, yüreğini pek tutmak, yüreği oynamak, yüreği titremek, yüreği ağzına gelmek, yüreği hop etmek -hoplamak/oynamak-, yürek vermek, yüreklilik göstermek, yüreksizlik göstermek, yüreği çarpmak, yüreği yarılmak, yüreği yerinden oynamak, yüreği kalkmak, yüreği parlamak)

ÜZÜNTÜ, ACI, SIKINTI YERİNE KALP/YÜREK (Ör.: kalbe dokunmak, kalbe işlemek, kalbi dayanmamak, kalp -kalbini- kırmak, kalbine saplanmak, kalbini burmak, kalbi yırtılmak, kalbi kararmak, kalbi parçalanmak, kalbi sıkışmak, kalbi sızlamak, yüreğe işlemek, -birinin- yüreğine işlemek, -birinin- yüreğine oturmak, yüreğini ateş almak, yüreği kan ağlamak, yüreği kanamak, yüreği kararmak, yüreği katılmak, yüreği parça parça olmak, yüreği parçalanmak, yüreği kabarmak, yüreği kaldırmamak, yere bakan yürek yakan, yüreğinin başı sızlamak, yüreğinin yağı -yağları- erimek, yürek burkmak, yürek paralamak, yüreği boğazına tıkanmak, yüreği bozulmak, yüreği burkulmak, yüreği cız etmek -cızlamak-, yüreği daralmak, yüreği dayanmamak, yüreği ezilmek, yüreğine bir şey çökmek, yüreğine dert olmak, yüreğine dokunmak, yüreğine inmek, yüreğine kar yağmak, yüreğine -od- ateş düşmek, yüreğine saplanmak, yüreğini dağlamak, yüreğini eritmek, yüreğini sızlatmak, yüreği sıkılmak, yüreği sıkışmak, yüreği şişmek, yüreği yanmak, yüreği götürmemek, yüreği göz göz olmak, yüreği kaynamak, yüreğini kemirmek, yüreğine kurt düşmek): Yürek adının kalp adına oranla daha üretken olduğu bu gruptaki deyimlerde kalpte duyulan ağrı, sızı, yanma hissi, kalbin sıkışması, kalbin bir yük altında ezilmesi, kalbin etki altında kalması gibi durumların üzüntü duygusu ile ilişkilendirildiği görülmektedir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

HUZUR, RAHATLAMA YERİNE KALP/YÜREK (Ör.: kalbi ferahlamak, kalbini açmak, yüreği ferahlamak -hafiflemek-, yüreği soğutmak, yürek soğutmak, yüreği yağ bağlamak, yüreğini boşaltmak -dökmek-, yüreği rahatlama, yüreği serinlemek, yüreğine su serpmek, yüreğini açmak): Bu gruptaki deyimlerde üzüntüye sebep olan durumların aksine genişleme, hafifleme, serinleme gibi kavramlarla ilişki kurulduğu görülmektedir.

İÇ DÜNYA YERİNE KALP (Ör.: kalbe -kalbine- doğmak, kalbine göre, kalbini okumak, kalbiyle konuşmak, yüreğinden geçmek, yüreğinden gelmek)

II.5. Yüz/çehre/beniz adlarıyla kurulan deyimler

UTANMA YERİNE YÜZ (Ör.: ayıbını yüzüne vurmak, yüzü kalmamak, yüzü yere gelmek -geçmek-, yüzünü yere getirmek, yüzüne bakamaz olmak, yüzünü kara çıkarmak, yüzünü kızartmak -kızdırmak-, yüzünün derisi kalın, yüzüne tükürseler yağmur yağıyor sanır, yüzüne vurmak -çarpmak-, yüzü kasap süngeriyle silinmiş, yüzü kızarmak, -birinin- yüzünü kızartmak, yüz karası olmak, yüz kızartmak, yüz kızdırmak, yüz surat davul derisi, -bir şeye- yüzü olmamak, -bir şeye- yüzü tutmamak, ne yüzle, yüzü gözü açılmak): Örneklerde utanma duygusunun yüzdeki kızarma ve kararma ile ilişkilendirildiği görülmektedir.

TEMİZLİK, GURUR YERİNE YÜZ (Ör.: alnı açık yüzü ak, -bir işten- yüzünün akı ile çıkmak, -birini- yüzünü ağartmak, yüzü ak olsun, yüz aklığı göstermek)

SOMURTMA YERİNE YÜZ/ÇEHRE (Ör.: yüzünü buruşturmak -ekşitmek-, yüzü asılmak, yüzü düşmek, yüzünden düşen bin parça olmak, yüzünü karartmak, çehre almak, çehresi bozulmak, çehre etmek)

SAĞLIK YERİNE BENİZ (yüzü kâğıt gibi olmak, yüzüne kan gelmek, yüzünden kan damlamak, yüzü kireç gibi olmak -ağarmak-, yüzü kireç kesilmek, yüzü sararmak, benzi atmak, benzi geçmek, benzi kül gibi olmak, benzi sararmak, benzi solmak, benzi uçmak, benzinde kan kalmamak, benzine kan gelmek, benzi kanlanmak): Örneklerde yüzdeki sarılık ve beyazlığın sağlıksızlıkla, kırmızılığın sağlıklı olmayla ilişkilendirildiği görülmektedir.

DIŞ GÖRÜNÜŞ YERİNE YÜZ (Ör.: yüzüne bakmaya kıyamamak, yüzüne bakılacak gibi olmak, yüzüne bakılır olmak, yüzüne bakılmaz olmak)

YAKINLIK, YAKINLAŞMA YERİNE YÜZ (Ör.: -bir şey olmaya- yüz tutmak, zevale yüz tutmak, -bir şey- yüzü görmemek, -

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

bir şeye- yüz tutmak, -bir şeyin- yüzüne hasret kalmak, sıcak yüz göstermek, yüzüne bir daha bakmamak, yüzünü görmemek, yüzünü duvara yapıştırmak, yüzünü gören cennetlik, gün yüzü görmemek, dirlik yüzü görmemek, rahat yüzü görmemek, su yüzü görmemiş, -birinin veya bir şeyin yüzünü unutmak-, öfke yüzü göstermek, yüz çevirmek, yüz göz olmak, yüz yüze bakmak, yüz yüze gelmek, yüz yüze getirmek, yüz yüze kalmak, yüz yüze yaşamak, yüze gelmek, yüz bulmak, yüz bulunca astar istemek⁶, -birinin- yüzüne bağırarak, -birinin- yüzüne karşı, kapılar yüzüne (üzerine veya üstüne) kapanmak)

DEĞER YERİNE YÜZ (Ör.: -birinin veya bir şeyin- yüzü suyu hürmetine, yüzüne bakmamak, eşiğine yüz sürmek, yüz sürmek): Burada da yine İYİ (OLAN) YUKARIDADIR, KÖTÜ (OLAN) AŞAĞIDADIR kavramsal metaforuyla örtüşecek biçimde, vücudun üst kısmında yer alan yüzün bu sebeple değer kazandığını görüyoruz.

III. Etkinlik Önerileri

Yukarıda belli bir kavram etrafında öbeklenen deyimler arasından bir seçme yolun gidilmemiştir. Ancak öğretim sürecinde öğrencinin en sık karşılaştığı, en işlevsel deyimlerin seçilmesi; ilk örneklerin de ilgili olduğu kavramı en iyi temsil eden deyimler arasından seçilmesi gerektiği açıktır. Her gruptaki deyimlerle ilgili yapılan kısa açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, belli bir kavram etrafında çok çeşitli ayrıntıları ifade eden deyimler bir araya gelmektedir. O hâlde öğretim sürecinde yapılması gerekenlerden biri de bu deyimler arasındaki ince ayrımları fark ettirmeye yönelik etkinlikler tasarlamaktır. Bunların yanı sıra deyim ile kavram arasında ilişkilendirme yapmayı kolaylaştıracak renk adları veya olumluluk/olumsuzluk bildiren kelimelere de dikkat çekilmelidir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi bağlamında, öğrencinin anadiliyle karşılaştırmalar yapmasına imkân verecek etkinliklere yer verilmesi de düşünülebilir. Aşağıda bu doğrultuda hazırlanan etkinlik örnekleri yer almaktadır:

1. Etkinlik

a. “Ayağına düşmek, ayakları yere değmemek, ayağına çağırılmak, ayağının altına almak, ayakları yerden kesilmek” deyimlerini yere yakın ve yerden uzak olmaya göre gruplandırınız. **b.** Deyimlerin anlamlarıyla yukarıda ve aşağıda olma arasında nasıl bir

⁶ Bu örnekte “yüz” adı, kılıf anlamında kullanılmış gibi görünse de “yüz bulmak” deyiminden hareketle kelimenin önce “çehre” anlamında kullandığı, daha sonra kılıf anlamındaki kullanımla karıştırıldığı düşünülebilir.

ilgi kurabilirsiniz? c. Yukarıda olanın iyi, aşağıda olanın kötü olarak algılandığına ilişkin anadilinizde, Türkçeden ve dil dışından başka hangi örnekler verebilirsiniz?

2. Etkinlik

a. Aşağıda verilen deyimleri inceleyerek sağlıklı/sağlıksız olmakla yüz rengi arasında nasıl bir bağlantı kurulabileceğini söyleyiniz.

“yüzü kâğıt gibi olmak: Karanlıkta birdenbire karşıma çıkınca yüzüm kâğıt gibi oldu.

yüzünden kan damlamak: Bu çocuğa çok iyi bakılmış, yüzünden kan damlıyor.

yüzü kireç gibi olmak: Polisle karşı karşıya geldiğinde yüzü kireç gibi oldu.

yüzü sararmak: Dudakları titredi, yüzü sarardı, dengesini kaybedecek gibi oldu.

benzi kül gibi olmak: Kopya çekerken yakalanınca benzi kül gibi oldu.

benzi solmak: Son günlerde çok yoruldu, benzi soldu adeta.

b. Anadilinizde renkler hangi sembolik anlamlarla kullanılıyor? Bunu neye bağlıyorsunuz?

3. Etkinlik

Sol sütunda verilen kavramlarla sağ sütunda verilen deyimler arasında uygun eşleştirmeleri yapınız.

SIKINTI		burnu havalarda olmak, burun bükmek
KİBİR		yüreği ağzına gelmek, kalbi çarpmak
YAKINLIK		yüreği daralmak, burnu sürtülmek
HEYECAN, KORKU		burun buruna gelmek, yüz yüze kalmak

4. Etkinlik

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

Aşağıda üzüntü duygusunu ifade etmek üzere kalp ve yürek adlarıyla kurulan deyimlerde altı çizili kelimelere dikkat ediniz. Buradan hareketle üzüntünün Türkçede nasıl kavramsallaştırıldığını (ne şekilde düşünüldüğünü) söyleyebilirsiniz?

“kalbini kırmak, kalbi parçalanmak, kalbi sıkışmak, kalbi sızlamak, yüreğine oturmak, yüreğini ateş almak, yüreği daralmak, yüreği ezilmek, yüreği yanmak”

Sonuç

Etkinlik örneklerini arttırmak ve çeşitlendirmek elbette mümkündür. Bütün organ adlarını içine alan kapsamlı bir araştırma, bize karşılaştırmalara dayalı etkinlikler üretme fırsatını vereceği için önemlidir. Kavramsal anahtarların deyim öğretiminde kullanımına ilişkin bir farkındalık yaratmayı hedefleyen bu çalışma, konuyla ilgili bir başlangıç adımı gibi düşünülebilir; kavramsal anahtarların resimlerle, hikâyelerle deyim öğretimi gibi metotları da içine alacak bir çerçevede ele alınmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- AHRENS K. (2002). When love is not digested: underlying reasons for source to target domain pairing in the contemporary theory of metaphor. In YuChau E. H. (Ed.), *Proceeding of the First Cognitive Linguistics Conference*, (p. 273-302). Taipei: Cheng-Chi University.
- AKINCI M. H. (1992). Temel Söz Varlığımız ve Örneklendirilmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- BOERS F. (1999). Learning vocabulary through metaphoric awareness. *Études et travaux*, 3, 53-66.
- BOERS F. (2000a). Enhancing metaphoric awareness in specialised reading. *English for specific purposes*, 19 (2), 137-147.
- BOERS F. (2000b). Metaphor Awareness and Vocabulary Retention. *Journal of Applied Linguistics*, 21 (4), 553-571.
- BOERS F. (2004). Expanding Learners' Vocabulary Through Metaphor Awareness: What expansion, What Learners, What Vocabulary? In M., Archard and S. Niemeier (Eds.), **Cognitive linguistics, second language acquisition, and foreign language teaching** (p. 211-232). Berlin: Mouten de Gruyter.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

- BOERS F., DEMECHELEER, M. (1997). A few Metaphorical Models in (Western) Economic Discourse. In Liebert, W. A., Redeker, G., Waugh, L. R. (Eds.), [Discourse and Perspective in Cognitive Linguistics](#) (p. 115-129).
- BOERS F., DEMECHELEER, M. (1998) A cognitive semantic approach to teaching prepositions. *ELT Journal*, 52 (3), 197-204.
- CHARTERIS-BLACK J. (2000). Figuration, lexis and cultural resonance: A corpus based study of Malay. *Pragmatics*, 10, 281-300.
- COŞAR A. M. (2008). Bir Adlandırma Ögesi Olarak Organ Adları. *Journal of Turkish Studies*, 3(4), 1049-1079.
- DEIGNAN A., GABRYS, D., SOLSKA, A. (1997). Teaching English metaphors using cross-linguistic awareness raising activities. *ELT Journal*, 51(4), 353-360.
- DOĞAN L. (2005). Türk Dilinde Organ Adları Üzerine Bir İnceleme: Ana ve Ara Temel Kelimeler. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 142-163.
- KÖVECSSES Z. (2003). Language, figurative thought, and cross-cultural comparison. *Metaphor and Symbol*, 18 (4), 311-320.
- LAKOFF G. (1987). **Women, fire, and dangerous things**. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- LAKOFF G. (1993). The contemporary theory of metaphor. In A. Ortony (Ed.), **Metaphor and Thought** (p. 202-251), 2nd edition, New York: Cambridge University Press.
- LAKOFF G., JOHNSON, M. (1980). **Metaphors we live by**. Chicago: University of Chicago Press.
- LAKOFF G., JOHNSON, M. (1999). **Philosophy in the Flesh**. Chicago: Chicago University Press.
- LAZAR G. (1996). Using figurative language to expand students' vocabulary. *ELT Journal*, 50 (1), 43-51.
- LITTLEMORE J., LOW, G. (2006). Metaphoric competence, second language learning, and communicative language ability, *Applied Linguistics*, 27 (2), 268-294.
- MERT E. L. (2003). Anadil Eğitim Öğretim Sürecinde Sözvarlığı Belirleme Çalışmalarının Önemi ve Deyim Kazandırmaya

---

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*

-
- Yönelik Etkinlik Önerileri. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 83-93.
- MÜRSEL C. G. (2009). Deyim ve Atasözlerinin Öğretiminde Karikatürün Etkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÖRGE F. (2003). İlköğretim I. Kademe Beşinci Sınıfta Deyimlerin Öğretimine İlişkin Kullanılabilecek Aktivitelere Yönelik Bir Araştırma. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZKAN F., ŞADIYEVA, G. (2003). Somatik Deyimler. *Bilig*, 24, 135-157.
- POLLIO H. R., BARLOW, J., FINE, H., POLLIO, M. R. (1977). **Psychology and the poetics of growth: Figurative language in psychology, psychotherapy, and education.** Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- RROBERTS M. R., KREUZ, J. R. (1984). Why do people use figurative language? *Psychological Science*, 5(3) 159-163.
- ŞAHİN H. (2004). **Türkçede Organ Adları İsimleriyle Kurulmuş Deyimler.** Bursa: Uludağ Üniversitesi Yay.
- TOLCHINSKY L. (2004). The nature and scope of later language development. In Ruth A. Berman (Ed.). **Language Development Across Childhood and Adolescence** (p. 233-248).
- UNGERER F., SCHMID, H. (2006). **An introduction to cognitive linguistics.** Pearson Longman.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/4 Fall 2010*